БЕЛАРУСКАЯ ДУМКА

Цана нумэру 50 кап.

Выходзіць тройчы у тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
Вільня, Востра-Брамская, № 9.

Год I. | Пятніца, 9 мая 1919 г. | № 6.

Вільня, 8 мая 1919 г.

Мы стаміліся і змучаліся, шукаючы штодзеннага хлеба і баючыся, што цёмныя сілы, пэўныя ў адсутнасьці права і справядлівасьці, могуць рабіць нам гвалт і зьдзек.

Мы усе хочам спакою, парадку, магчымасьці працаваць у нармальных варунках.

І ў гэтым саўсім німа таго, што уселякія „камуністы“ завуць трусьлівым дрыжэньнем буржуяў.

Не, гэта арганічная патрэба творчай працы, бо ад першых дзён вайны гэтай працы не пачыналі рабіць. Усё ішло па шляху разбурэньня і нічагуткa ня было, што б нагадывала працу творчую.

І мы дзеля таго радуемся, калі прыходзе звод на цёмныя сілы.

Бо калі толькі ня будзе іх, ня будзе гэнай пошасьці нашых часоў, толькі тады працоўная грамада распачнець дапраўды творчую працу.

Але тут таксама хаваецца небасьпека.

Працоўная грамада мусіць змагацца с пошасьцю толькі сьціснутымі радамі, каб змогшы ворага, яна магла узяць ўладу ў свае рукі і павесьці працу добрай дарогай.

Ніхай ведаюць дэмагогі, што яны надта а надта памыляюцца, кажучы, быццым чырвоны тэррар будзе мець заступнікам па сабе тэррар чорны, што там, дзе панавала пошасьць цёмнае сілы, запануе па ёй рэакцыя.

О, не: гэта ня будзе нармальным канцом змаганьня.

У ва ўсіх дзяржавах ідзе вялізарнае перабудаваньне.

Як мае быць разьвязываюцца пытаньні аб ўзаемаадносінах працы і капітала.

Зьніштажаецца панскае рабаваньне працоўнай грамады.

Панская земля дастаецца земляробу-селяніну.

І прычына дзяржаўнага спакою і дабрабыту вось і хаваецца у справядлівым спаўненьню гэтых балючых патрэб.

Чым барджэй пачанецца работа у такім кірунку, тым лепей.

Бо толькі ў гэткім разе можам мы з пэўнасьцю і спакоем глядзець у будучыну.

Іначай мы яшчэ доўга будзем мучыцца, шукаючы штодзеннага хлеба і баючыся цёмнае сілы з левага і правага боку.

Кутнік.

Здараецца відзець у нашай старонцы, —
Хоць дзе і чыгунка прайшла,—
Пры лазьні, у сушні, прабіта ваконца
З лучынак, з кавалачкаў шкла...
Бяз коміна печка, на прыпечку—пуста,
Чалесьнік шчарбаты увесь;
За засланкай, мажа, і ёсьць там капуста,
Галодны тэй стравы ня зьесьць..
Бо стол тут ня ведае жаднай акрасы,
Як ёсьць—ад Каляд да Каляд,
І лепшыя рэдка бываюць тут часы.
На чый асабліва пагляд..
Скарыначка чорнага хлеба закрыта,
Як шчасьце, грубым палатном,
С-пад паранкі сьвінкам пад лавай карыта
Даўно дагары ляжыць дном...
І прасьніца, толькі шнурочкам абвіта,
Прытулена вунь да сьцяны,
І кросны, хоць, праўда, стаяць яшчэ зьбіты,—
Суседкам наткалі яны..
На лаве раскідана бульба сырая,
З націнай са два буракі,
І як на цымбалах дзяцiных іграюць,
Шалешчуць кругом прусакі...
На зыбаўцы з белай бярозкі калыска —
Адзін успамінак хаця,—
У ёй-жа чядаўна апошняе блізка
Навекі заснула дзіця...
Адно засталося, пабегла за маткай
Трапаць у чужых чужы лён..
А тата дзе будзе?.. Схаваны лапаткай,
У полі крывавым сьпіць ён!..
Ня меў ён загончыка поля ніколі,
Дзе здарыцца кутнікам жыў, —
Праз тое, відаць, ён за Віслай на полі
Галоўку сваю і злажыў!..

З. Вехаць.

ЗЬЕЗД ПОЛЬСКІХ ПАНСКІХ РАДАУ.

Надоячы у мейскай залі адбыўся сход прыехаўшых з Варшавы злучаных польскіх панскіх радаў: Менскай, Магілеўскай, Віленскай і другіх.

Прадстаўнікі гэтых рад апаведалі сваю бяздольную гісторыю, як яны былі у Варшаві, у Парыжу, як стараліся, каб зрабіць Польшчу ад мора да мора.

Усё гэта не абыякія паны, найбагацейшыя земляўласьнікі, і скардзіліся яны, што Варшаўскі Сацыялістычны Урад не прыняў іх, не прызнаючы, каб яны мелі мандаты ад усіх палякоў Беларусі.

Так сама не прыняў іх і цяперашні Сойм.

Праз увесь час гутаркі гэтых паноў ні слова мы ня чулі, каб на „панскіх“ землях жыў нейкі іншы народ, чым ся польскі.

Даведаліся мы толькі, што яны хочуць граніц Польшчы з 1772 году, што пісалі яны шмат мэморыялаў і наагул напрацаваліся...

З іх гутаркі мы дазналіся, што у Варшаву езьдзілі дзьве беларускія дэлегацыі: адна з Навагрудка, а другая з Адэссы. Дэлегацыя з Навагрудка выказалася за прылучэньня да Польшчы.

У склад гэтае дэлегацыі уваходзіла колькі паноў і панскіх прыяцеляў-селян. Кіравалі дэлегацыяй паны Янтсэн і Цьвірка Гадыцкі. Гэтая дэлегацыя панам спадабалася і яе хвалілі, хаця, як мы ведаем з Варшавы, прынята там была ня надта добра: мандаты былі не ад усяго беларускага народу!

Дэлегацыя з Адэссы саўсім не спадабалася.

Закід быў зроблены, што у склад яе увайшлі быўшыя чыноўнікі нашага краю.

Сумна было слухаць рэляцыю паноў. Для іх німа незалежнасьці Беларусі, Літвы ці Украіны, аб гэтых народах амаль не гаворыцца, здабыткі рэвалюцыі хоць бы і найменьшыя не прызнаюцца, аб аграрнай справе ні слова. Няўжо-ж усё гэта не жыцьцёвая патрэба і канешнасьць, а адны выдумкі злых соцыялістаў?

Час ідзе, тое што было пераменяецца і ніхто і нішто ня спыніць чалавечай думкі і поступу. Маральнае права ніколі не прападзе, а гвалтаўнікі яго ня змогуць і яно будзе сьвяткаваць сваю пабеду.

Але што-ж, паны думаюць па-панску і не разумеюць, што яны ужо толькі—morituri...

Саука Барывой.

Гібель аднэй ідэі. *).

Ня дужа даўно давялося мне у Адэсі на пасяджэньні Супалкі Агульна-славянскай Фэдэрацыі пачуць шмат гарачых прамоў на карысьць гэнай фэдэрацыі.

Казалі там, што апошняя вайна бліжэй зьвяжыць славянскія народы, якія цяпер павінны зразумець, што калішнія звадкі паміж іх спрыялі немцам паступова апанаваць славянаў з эканамічнага і палітычнага боку.

Я слухаў гэтыя прамовы і думаў, што яны ніколі ня спраўдзяцца.

Асабліва-ж ня могуць яны спраўдзіцца у цяперашні час, калі паасобныя славянскія народы, карыстаючы толькі з правоў дужэйшага, нясуць гвалт на канцах штыхоў у землі родных ім славянскіх народаў.

Мая думка зрабілася пэўнаю, калі я пагаманіў з палітычнымі дзеячамі розных славянскіх дзяржаваў і ўзяў пад увагу славянскую прэсу.

Булгары — сэрбы, палякі — чэхі, украінцы — палякі і г. д робяць усё чыста, каб зьніштожыць ідэю аб Агульнаславянскай Фэдэрацыі.

І кожны з гэных народаў пэўны сам і уверае іншых, што ён — справядлівы, а што яго суседы гвалтуюць яго.

Расея раськінулась. На яе чаропках паўсталі да новага жыцьця народы, маючыя родную кроў, але, ня гледзячы на тое, агульнасьці інтарэсаў няма.

Кожны народ пільнуе толькі сваю карысьць.

Наша беларуская доля з гэтае прычыны асабліва характэрна.

Родныя нам народы, маскоўцы і палякі, то прызнаюць нас за асобны народ, то не, мяркуючы па таму, калі ім гэта карысна.

А каб узыйсьці на саўсім аднэчны шлях прызнаньня нашыіх правоў на гэткую ж дзяржаўнасьць, якую маюць яны — гэтага ня робяць: карысьней ім лічыць нас людзьмі бяз роду, бяз племя, якіх памяркоўна па рэлігійных адзнаках можна прылічаць ці да маскоўцаў ці да палякоў.

Значыцца ў саміх славянскіх народах па ранейшаму ёсьць той чарвяк, каторы тачыў іх калісьці і далей точыць цяпер.

Зьменшаючы і зьніштажаючы правы родных народаў, яны аслабляюць сваю сілу.

Можа быць, мяне захочуць абвінаваціць ў рэакцыйнасьці, ў тым, што я пашыраю думку аб імперыялістычным панслявізму.

Гэта будзе памылка.

Мая думка, што еднасьць паміж роднымі народамі, спрыяючы разьвіцьцю эканамічнага і палітычнага дабрабыта гэтых народаў, аблегчыць у будучыне заданьні інтэрнацыянальнага збліжэньня.

Бо як жа гаварыць аб гэным зблізэньню, калі навет сярод родных народаў ідзе змаганьне за вузкія сябелюбныя мэты, адзін давіць і гняцець другога, карыстаючы пераважнасьцю сілы.

Е. Б.

*) Друкуецца у дыскусійным парадку.

З польскіх газэт.

Пасьля трохмесячнага перарыву зноў паявілася ў Вільні „Gazeta Ludowa". У гэтым нумэру між іншым надрукавана праграма „Польскай Народнай Сувязі ў Літве" (Polski Związek Ludowy na Litwie). З адносінамі яе да народаў, якія жывуць у нашым краі, хочам пазнаёміць нашых чытачоў.

„Згаджаючыся, што ў Літве *) жывуць чатыры главныя нацыі—палякі, ліцьвіны, беларусы і жыды, Польск. Нар. Сувязь будзе старацца абаспечыць свабоднае разьвіцьцё культурна-нацыянальнаму жыцьцю на аснове раўнапраўнасьці гэтых народаў, абаспечываючы правы іншых нацыянальных меньшасьцяў.

„Зьвярнуўшы ўвагу на тое, што па асобку ў розных частках Літвы ў большасьці яўляюцца палякі, ліцьвіны або беларусы, Поль. Нар. Сув. будзе старацца, каб былі разгранічаны адміністрацыйна гэтыя тры округі краю і устаноўлены прынцыпы, што ў палітычным жыцьці нацыянальная большасьць мае главнае значэньне, а нацыянальныя меньшасьці маюць свае абаспечаныя правы".

Аб палітычных мэтах між іншым гаворыцца гэтак:

„Польс. Нар. Сув. будзе дамагацца шырокай дэмократычнай конституцыі, якая аддасьць у рукі працоўнай грамадзе уселякую ўстаноўчую ўладу, назначэньне падаткаў і загад краем; за найбольш адпаведную форму

*) Здаецца, што пад словам „Літва" тут трэба разумець тэрыторыю б. Вялікага Князьства Літоўскага.

ПАМЯТКА.

Беларусь складае вялікі край. Тэрыторыя яго займае 258.000 квадр. кілёмэтраў, куды ўваходзяць блізу цалкам: Віленшчына, Вітабшчына, Горадзеншчына, Меншчына, Магілеўшчына і з значнымі часткамі—Смаленшчына, Чарнігаўшчына, Ковеншчына, Сувальшчына, Курляндыя — з насяленьнем чыста беларускім у 12.000.000 ня лічучы чужапляменнага насяленьня, як жыды, татары, латышы, ліцьвіні, велікарусы староверы, украінцы і палякі,—каля 4.000.000. Зямля на якой жывуць беларусы, граніча з краем латышскім, Літвою і Польшчай на захадзе, на поўдні—з Украінай, на ўсходзе і поўначы—з Маскоўшчынай. Найдаўжэйшая граніца—гэта граніца з Украінай: яна складае трэцюю часьць усяе пагранічнай лініі; найкарацейшая—з Польшчай. Паўднёвая граніца Беларусі праходзіць на поўнач ад Бярэсьця, ўдоўж балот Прыпяці аж да Чарнігава; ад гэтага места простаю лініяю на поўнач аж да Ржэва і на поўнач ад Ржэва крывою лініяй да Рэжыцы і ломанаю лініяй праз Дзьвінск аж да Бярэсьця.

Беларусь ляжыць у такой мясцовасьці, каторая, як гадаюць вучоныя, зьяўляецца прарадзінай калі ня ўсіх славян, то прынамесі, бліжэйшых сваіх славянскіх суседзяў. Беларусы—адзінае славянскае племя, з выключэньнем хіба палякоў, каторае спакон веку жыве ў сваём краю, ні адкуль сюды ня прышло, але й уне вабрала ў сябе чужых гэтаму пляму элемэнтаў. Дзеля гэтага беларусы па гістарычным і этнаграфічнам асабліваcьцям у найбольш чыстым кшталце захавалі славянскі тып і ў гэтым сэнсе заслугоўць асабліва антропалёгічнага, этнаграфічнага і лінгвістычнага бадаўньня.

Беларусы вядуць свой род ад старажытных плямён *Крывічоў* і *Дрыгвічоў*, каторыя, паводле гістарычных дасьледзін, першыя палажылі пачатак дзяржаўнасьці сярод славянскіх плямён, што разсяліліся па ўсходняй Эўропе і першыя дасталі найменьне *рускіх*.

Часам наіўна сумлеваюцца, што Беларускай Дзяржавы ня было. Гэта праўда, — пад такім найменьнем дзяржавы ня было, як ня было да часу утварэння дзяржавы Італьянскай, Бэльгійскай, Украінскай і г. п. Але беларуская нацыянальнасьць складала моцную дзяржаву з плямён Літоўскай Русі, т. е. тае часткі Русі, каторая была злучана разам з літоўцамі пад назваю *Вялікага Княжства Літоўска-Рускага*, або Беларускага. І Беларусь, як гэта гледзім ніжэй, параўнаўча толькі нядаўна страціла характар свае дзяржаўнасьці, — моцнай і трывалай, каторая адмячаецца такімі рысамі разьвіцьця, якімі мы можам толькі гардзіцца і аднаўленьня якіх мы павінны дамагацца.

Пачаткам беларускай дзяржаўнасьці было княства Полацкае, аб князёх каторага скандынаўскія сагі (песьні) ўспамінаюць ужо ў VI-м веку. Адгэтуль далейшае дзяржаўнае будаўніцтва сярод усходніх славян пашыралася гэтакім шляхам: Полацак — Пскоў—Ноўгарад—Кіеў — Масква, па дарозе „изъ варягъ въ греки" і назад на заход (Масковія). Пусьціўшы расткі ў зазначаным кірунку, беларуская дзяржаўнасьць моцна трымалася Балтыцкага мора і прымушана была пасувацца па іншаму шляху, у бок Літвы і Курляндыі. Такім чынам, князі полацкага роду даводзіліся старэйшымі ўсім іншым князям у зазначаных палітычным гуртаваньнях, як іх раданачальнікі.

Праўдзівей за ўсё, што, як думаюць вучоныя, *Русью* ў пачатку зваўся гуртoк кіруючых людзей, мауляў. „белая костка", «лепшыя людзі», князі. Адгэтуль відать, што назва *Белая Русь* азначае Русь старэйшую, кіруючую, маючую права на пяршынство.

За гэтае дзяржаўнае *пяршынства* новапаўстаўшае ў IX веку Кіеўскае княжство вяло доўгалетныя і ўпорныя войны з Полацкім княжствам. І толькі дзякуючы таму, што Полацкія князі былі раданачальнікамі іншым князём, потым і Маскоўскія князі, умацаваўшыся, сталі прад'яўляць свае правы на беларускія землі, лічучы іх так сама сваімі „вотчынамі". Цікава адзначыць, што у сваіх дамаганьнях Маскоўскія князі ніколі ня сьпіраліся з тым, што каралі беларускія „літоўскага роду". Каб гэта было так, то ў ваенных спорках за „вотчыны" яны, напэўна, выкарысталі-б гэта адмаўляючы ім права на валаданьне беларускімі землямі, як чужынцом. Тым часам гэтага ня было, і споркі адбываліся ўвесь час як двух правамоцных прэтэндэнтаў на законную рэч. Сваё права яны грунтавалі на даўнейшых беларускіх летапісях, каторыя потым Маскоўскі цар,

упраўленьня П. Нар. С. лічыць „дэмократычную рэспубліку“.

Тыднявік „Rząd i Wojsko“ № 18, кажучы аб польскіх прэтэнсыях да Вільні, між іншым піша гэтакія справядлівыя словы:

„...Вільня дорага ня толькі нам палякам. Як мы цяпер хочам мець Гданск, (горад калісь так верны Польскай Рэчыпаспалітай, а сёньня гэтак для ёй чужы), так сама ліцьвіны хочуць мець Вільню, памятуючы, што гэты горад Гедыміна быў сталіцай Вялікага Княжства Літоўскага.

„Дорага Вільня жмені (?! — Рэдакцыя), усьвядомлёных беларусаў, снуючых думку аб тым, як беларуская мова ізноў адродзіцца і вернецца ёй мінулая слава, як гэта было калісь, калі яна ужывалася як штодзенная мова ў двору вяліхіх князёў, калі яна была ўрадовай мовай без мала што не да апошніх гадоў істнаваньня Рэчыпаспалітай. А хто асьмеліцца казаць, што гэтая жменя ня будзе расьці з дня ў дзень у сонцы свабоды“?..

Друкуем тут гэтыя словы лепшай часткі польскага грамадзянства, каб паказаць, што між ёю ды намі ёсьць нейкія супольныя думкі, ёсьць нейкія згодныя тоны, каторыя могуць зазьвінець адным агульным акордам.

Ф.

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

ВЕСТКІ З ФРОНТУ.

З афіцыяльнай крыніцы нас паведамілі:

„За апошні дзень палажэньне на фронце зрабілася яшчэ лепшым ля польскай арміі.

Німа ніводнага чырвонаармейца на 50 кілёмэтраў наўкола Вільні“.

Уселякія весткі.

Беларусь.

Арышты у Менску.

Прыбыўшыя з Менска асобы апавядаюць, што бальшавікі маніліся арыштаваць і вывязьці у Смаленск як закладніка каталіцкага біскупа Лозінскага.

Так сама хацелі забраць і рэктара каталіцкае духоўнае сэмінарыі у Менску ксяндза Абрантовіча (беларуса).

Спробы арыштаваньня не удаліся. Біскупа і рэктара пасьпелі асьцерагчы савецкія служачыя каталікі, і яны уцяклі з Менска і хаваюцца у каталіцкіх аколіцах і засьценках, пастаянна меняючы мейсцы свайго быцьця.

Літва.

Кроні да паразуменьня.

ШЫРВІНТЫ. „Nasz Kraj“ падае да ведама, што літоўскі патруль пасьля выхаду бальшавікоў зьявіўся ў Шырвінтах і вёў перагаворы з камандай польскага атраду датычна згодных супольных ваенных крокаў, а потым адышоў за дэмаркацыйную лінію.

Латвія.

Бальшавіцкі тэррор.

„Berlin Tagebl.“ паведамляюць з Лібавы: ў Рызе бальшавікі растрэлялі 4.400 мужчынаў і 1.600 кабет.

Галічына.

Процi бальшавікоў.

Польскі ген. Івашкевіч, які камандуе польскім войскам у Галічыне, даў загад, паводле каторага за бальшавіцкую агітацыю карацімуць растрэлам.

Канец бальшавізму.

У Вэнгрыі.

З Будапэшту пішуць, што справа тамтэйшага ураду безнадзейная. З аднаго боку йдзе румынскае войска, з другога — сэрбскае.

У Бавары.

2 мая ў вечары Мюнхэн заняты ўрадовым нямецкім войскам.

Іван Грозны, захапіўшы Полацак, забраў у Маскву і, мабыць, зьнішчыў.*)

Войны з кіеўскімі князьмі адбываліся з страшэннай заўзятасьцю і з вялікім праліцьцем крыві на працягу IX — XIII-га сталецьцяў. Гэтая гіганцкая барацьба скончылася тым, што Полацкае княжства было абязсілена і ў XIII-м сталецьці цэнтр беларускай дзяржаўнасьці перанёсься на тэрыторыю з мешаным насяленьнем, — беларускім і літоўскім. Князі полацкага роду, бароначыся ад нападаў князёў кіеўскіх (украінскіх), або ня маючы прытулку ў сябе дома, як ізгоі,—шукалі сабе падмогі і новае, лепшае долі ў сьвежых сілах, сярод дзікага і паганскага племя *ліцвіноў*. Дзеля удачнага зьбіраньня новых сілаў, яны прымалі літоўскія найменні і часта адор'ўлялі паганскія звычаі, так што літоўскі народ мог сьмела прымаць іх за сваіх аднаверцаў. Тым часам, усе яны былі хрысьціянскай веры побач з паганскімі літоўскімі найменьнямі насілі хрысьціянскія іменні і гаварылі толькі пабеларуску (Мінгайла — Міхайла, Ягайла — Якуб, Альгерд—Александр, Вітаўт—Александр).

Такім чынам, у XIII-м веку цэнтр беларускай дзяржаўнасьці перанёсся ў новае мейсца, ў цяперашнюю Меншчыну, з сталіцаю ў Навагрудку, каторая з часам пераносілася пад напорам варожых сіл далей на заход — з пачатку ў Крэва, потым у Трокі і, нарэсьці, у Вільню. У гэты час Беларуская дзяржава атрымала найменне Вялікага Княжства Літоўска-Рускага (Беларускага) і уяўляла з сябе магутную дзяржаву, абхопляўшую ў сабе ўсе землі беларускія, Літву, Латвію, Лівонію і Украіну па рэцы Днепру. Беларускі народ стаў дзяржаўным народам у Вялікім Княжстве Літоўска-Рускім, а Літва, па сваёй малачысленнасьці, ня мела ніякага дзяржаўнага значэньня. У самой Літве вышэйшы стан людзей ужываў беларускую мову і права, выробленае ў Беларускіх землях. Перавага беларусаў у гэтай дзяржаве была і лічэбная і якасьцёвая: у той час нашы продкі мелі ўжо высокую дзяржаўнасьць і літэратуру, вялі шырокія гандлёвыя зносіны з немцамі, тагды як ліцьвіны да злучэньня з Русью ня мелі ні дзяржавы, ні пісьменнасьці, не вялі гандлю і, нагул, уяўлялі сабою народ, стаяўшы на вельмі нізкай ступені разьвіцьця. Лічэбная перавага Беларускага народу ў складзе гэтае дзяржавы будзе для нас ясна, калі мы прыпомнім, што ў нашы часы ліцьвіны—маленькі народ, а тагды, апрача таго, насяленьне Літвы жыло яшчэ вельмі рэдка, ўраскідную.

Мова беларуская стала ў Вялікім Княжстве Беларуска - Літоўскім моваю дзяржаўнаю: „а пісар земскі маець парускy літарамі і словы рускімі ўсе лісты, выпісы і позвы пісаці, а ня іншым языком і словы“. Па беларуску пісаліся ўсе законы (Літоўскі статут), офіцыяльныя і судовыя дакумэнты, міжнародныя акты і ўсе летапісі княжства. Слова *літоўскі* мела значэньне тэрміну геаграфічнага, тэрыторыяльнага. Беларусы панавалі і палітычна, і духоўна і культурна.

Цяжкія адносіны з пачатку з нямецкім крыжацтвам, а потым з маскоўскім Княжствам прымушалі Вялікае Княжства Беларуска-Літоўскае шукаць хаўрусу з суседняю Польшчай. Першае злучэньне з Польскім каралеўствам адбылося ў 1386 г., пры вялікім князю Ягайле. Гэта была так званая асабовая вунія 1385—1386 г.г. Але яна фактычнага злучэньня з Польшчай не зрабіла. Дасягнуўшы свае мэты ў змаганьні з крыжакамі, калі ў 1410 г. немцы былі разьбіты пад Грунвальдам, Беларуска-Літоўскае Княжства засталося і далей асобнаю дзяржаваю. І толькі ў другой палавіне XVI-га сталецьця, у 1569 г., упаўнаважаныя народаў Беларуска - Літоўскага Княжства падпісалі на Люблінскім Сойме вунію (злучэньне). Прычына гэтаму была тая, што, паўстаўшае ў час татаршчыны і акрэпшае пасьля вызваленьня з-пад татарскага іга, Маскоўскае Княжства стала прэтэндаваць на беларускія землі, распачаўшы цэлы рад войнаў.

Маскоўская дзяржава разьвівалася ў кірунку манархічнага абсалютызму і прыняло, нарэсьці, форму неабмяжаванай манархіі, на чале каторай стаў насьледчыцьвенны манарх, неагранічаны ўладар і загадчык. Ён вольна распараджаўся і жыцьцём і іменнем сваіх падданых, а яны, датычна яго мелі адны толькі абавязкі, ня маючы ніякага права. Тым часам, Беларуска-Літоўскае Княжства зрабілася конституцыоннай дзяржавай, на чале каторай стаяў выбраны на сойме вялікі князь. Ён ужо з канца XIV-га веку зьвязаў сябе рознымі хартыямі, каторыя выдаваў сьвім падданым як усяго гаспадарства, так і асобным яго часткам.

Язэп Л—к.

(Далей будзе).

*) Глядз. кніжку Бантыш-Каменскага „Переписка между Россіею и Польшею“, ч. І, ст. 124.

У Расеі.

Ходзяць чуткі, быццым фінляндскае войска і войска ген. Юдэніча занялі Петраград. Жыхары радасна віталі асвабадзіцеляў. На чале дэлегацыі йшлі рабочыя з Пуцілаўскіх фабрык.

Самару заняло войска Калчака.

1-го мая у Парыжы.

ЛІЕН. (П. Т. А.) Дзень 1-га мая абходзілі у Парыжы блізка ўсюды. Сходкі адбыліся спакойна. Толькі ў адным мейсцы вышла страляніна з паліцыей. Забіты дзьве асобы.

Нямецкая і аўстрыяцкая валюта у нейтральных старонках.

За апошнія часы пайшло значнае паніжэньне на нямецкую валюту на нейтральных рынках.

Валюта аўстрыяцкая не надта хістаецца.

Найвыразьней сьведчыць аб гэтым курс у Цурыху.

1-га красавіка за 100 марак плацілі 44, 75 цэнтаў, 8 га — 40, 25 12-га — 37, 50, 14 — 38, 25 і 25-га — 36 У той самы час плацілі за кароны 18. 50, 18. 25, 19 і 18.

Польска-жыдоўскія адносіны.

„Nasz Kraj" піша, што ў аднэй з варшаўскіх-жыдоўскіх газэт гаворыцца гэтак:

„Польска-жыдоўскае паразуменьне ў Літве магчыма дзеля таго, што жыды ў Літве прызнаны як нацыянальная меншасьць. Пачаткам гэтага ёсьць той факт, што польская ўлада ў Вільні падала да ведама, што прыймае просьбы напісаныя жаргонам, а гэта ўжо вялікі крок наперад у тутэйшых адносінах"...

Мы чамусьці аба ўсім гэтым ня чулі.

У ВІЛЬНІ.

Базыліянскія муры.

У быўшых базыліянскіх мурох памяшчаецца Беларуская Гімназыя, Беларуская Віленская Рада, рэдакцыя газэты „Беларуская Думка" і іншые беларускія установы.

Памяшчэньне быўшых базыліянскіх мураў разам з усей маемасьцю, пасьля быўшай праваслаўнай духоўнай сэмінарыі, праваслаўнае духавенства фармальна перадало гэтым прадстаўнікам беларускаго народу—Віленскай Беларускай Радзе.

У часе бальшавізма хацелі беларусаў з гэтых муроў выкінуць літоўскія шовіністы.

Маніліся яны у мурох зрабіць Літоўскі Музэй з прыватных рэчаў. Былі спробы рэквізаваць і беларускія калекцыі пры Беларускім Навуковым Таварыстве. Калі гэта не удалося, апечаталі быўшую бібліотэку Сэмінарыі, перададзеную законна беларусам.

Цяпер ізноў пан доктар Бассановіч, пастаўлены бальшавікамі па справам рэквізыцыі культурных памятак, разам з панам Вацлавам Студніцкім апечаталі нашую бібліотэку.

Спытацца трэба, якое права маюць яны да беларускіх установ?

Мы горача пратэстуем процім гэтага гвалта.

Спытацца мусім: ці ёсьць у Вільні цяпер якое юрыдычнае права і дзе яго шукаць?

Яшчэ „валюта".

У справе валюты газэта „Nasz Kraj" друкуе ліст, у каторым Ваенны Урад Усходніх Земляў (Аддзел фінансаў, гандлю і прамысловасьці) піша, што маркі пачтовыя царскія пры рахунках ніжэй рубля павінны прыймацца, а што датыча „савецкіх рублёў" (1, 2, 3 рублі), дык яны на тутэйшым грашавым рынку вартасьці не маюць і прыймацца ня будуць.

Аднак мусім тут адзначыць, што ня гледзячы на загад у справе валюты, шмат людзей і гандляроў, як і раней ня хочуць прыймаць іншых грошы, як толькі царскія з высокімі нумарамі ды нямецкія обэр-осты. Трэба было-б загад, ня надта ясны для усіх, яшчэ раз дэтальна разгледзіць і людзям растлумачыць, азначыўшы, як будуць карацца тыя, што не прыймаюць грошы і неспаўняюць варункаў загаду.

Урадовыя перамены.

За Камэнданта Вільні назначаны падпал. Пэлчыньскі, за афіцэра пляцу — капіт. Вітольд Пашыц.

Харчавыя справы.

Ад 2—3-ох дзён пачалі раптоўна абніжацца цэны спажыўных прадуктаў. Цана хлеба з 18 руб. за фунт упала да 7—8 р., яйкі па 1 р. 60 к. — 2 р. 30 к. за штуку. Шмат дзе паявіліся белыя пшонныя булкі ды цесткі.

Эўрапэйскі час.

Ад учора загадам улады устаноўлен час згодна з заходня — эўрапэйскім гадзіннікам.

Сьледственныя камісіі.

Арганізованыя польскаго ўладаю дзьве сьледственных камісіі (адна у справе заарыштаваных бальшавікоў, другая—агульных спраў), складаюцца з тутэйшых выдатных правазнаўцаў усіх нацыянальнасьцяў. Старшынёю адвакат Банцкевіч. Іншыя арыштаваныя ужо выпушчаны, як ні ў чым ня вінаватыя. Аб вінасьці вядзецца пільная сочка.

Міравы суд.

Арганізуецца міравы суд.

Камеры міравых судзьдзяў адчыняцца у бліжэйшым часе.

Будзе створан і акружны суд.

Усюдых судзьдзі будуць перш па назначэньню, а потым абраныя.

Пэнсіі б. служачым.

Віленскі дарожны округ не дастаў ад польскай ўлады грошы, каб заплаціць б. служачым пэнсію за другую палавіну красавіка.

Відаць гэная дзяржаўная установа будзе скасована.

Цана на паёк.

Паёк будзе выдавацца насяленьню па пане: мука 2 маркі за хунт, саланіна—6 р., цукар—6 р., соль—1 рубель.

Газа яшчэ не прывезена.

Дастаўлены новыя транспорты з харчамі, галоўным чынам амэрыканская мука (59 вагонаў).

Шмат чаго у дарозе, незабавам будзе у Вільні.

У зьвязку з гэтым цэны на харчы першай патрэбы што дня абніжаюцца: хлеб прадаецца ужо па 7 р. за хунт.

Кухні.

Адчынена 17 народных жыдоўскіх кухняў, 7 літоўскіх і блізка 30 польскіх. Незабавам будуць адчынены кухні беларускія.

Рэгістрацыя.

Сяньні, 9 мая, апошні дзень рэгістрацыі дамаўласьнікамі і упраўляючымі дамоў і гасьцініц усіх б. камісараў, чырвонаармейцаў і ахвіцэраў бальшавіцкай арміі, служачых арміі нямецкай і усіх б. служачых савецкіх установ.

У б. камітэце дзяржаўнага будаўніцтва.

Служачыя-сьпецыялісты хочуць скласьці хаўрус інжынэраў і тэхнікаў.

Што гэта значыць.

Учора 8-га маю арыштаваны ў Вільні літоўскі грамадзкі дзеяч, нацыяналіст, вучыцель Якучоніс.

Панскія двары.

Польская ўлада загадала адміністратарам панскіх двароў і хвальваркаў не пакідаць іх, пакуль німа гаспадароў ці пакуль іх ня возьмуць у свае рукі сунаележныя установы, а таксама паклапаціць, каб поля было засеянае.

Адозвы па-беларуску.

Разлеплен загад генерала гр. Шэптыцкаго аб зарэгістраваньню усіх быўшых чырвонаармейцаў і савецкіх служачых.

Такога благога перакладу і такой пакалечанай беларускай мовы мы яшчэ і ня бачылі.

Пісьмо у рэдакцыю.

Прашу грамадзяніна рэдактара, калі ён знойдзіць магчымым, надрукаваць ніжэйпісаны факт, каторы я на свае вочы прыпадкам бачыла.

5 га мая г. г. а $12\frac{1}{2}$ гадзін на паўдні ідучы па Вялікай вуліцы процi мястовага тэатру, убачыла, як чатыры чалавекі у хворме легіянэраў абступілі старога жыда і білі яго кійком як пападзя. Спагнаўшы ахвоту, адзін з іх падняў скінуты далоў яго капялюш і адмахнуў далёка ў бок. На пытаньні, за што яго білі, перапалоханы жыд пацiскаў толькі плячмі. З яго апаведаньня выходзіла так, што адзін з гэных людзей паклікаў яго рукою да сябе і, калі той падыйшоў, пачаў яго біць.

Мне здаецца, што калі-б толькі міліцыянты на вуліцах спаўнялі загад і пісалі пратакол у гэткіх выпадках, было-б досыць, каб гэткія знушчэньні над безбароннымі жыдамі на вуліцы, толькі за тое, што іх можна за бараду і пейсы залічаць у партыю камуністаў, саўсім бы скончыліся.

Вачавідка.

Рэдактар і выдавец І. Вайцяховіч.